

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

HUỲNH VĂN CHẤN

**TÍNH CÁCH NGƯỜI KHMER
VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG**

Chuyên ngành : Tâm lý học chuyên ngành

Mã số : 62.31.80.05

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TÂM LÝ HỌC

Người hướng dẫn khoa học:

- 1. PGS.TS. LÊ THỊ THANH HƯƠNG**
- 2. PGS.TS. LÃ THỊ THU THỦY**

HÀ NỘI - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Hệ thống số liệu và kết quả nghiên cứu trong toàn bộ luận án là trung thực, khách quan và chưa có bất kỳ một công trình nào công bố.

Tác giả luận án

Huỳnh Văn Chấn

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến:

***PGS. TS. Lê Thị Thanh Hương và PGS.TS. Lã Thị Thu Thủy**, hai nhà khoa học đã quan tâm sâu sắc, tận tình hướng dẫn tôi trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu và động viên tôi hoàn thành luận án này.

* Tôi xin gửi lời tri ân sâu sắc đến **GS. TS. Vũ Dũng, PGS. TS. Lê Thị Thanh Hương**, những người Thầy, người Cô đầu tiên tôi được học tri thức chuyên ngành ở trình độ NCS. Quý Thầy Cô đã tận tình, truyền đạt tri thức, giúp cho tôi tiếp cận với cách tư duy mới, tạo nền tảng vững chắc cho tôi trong quá trình học tập và suốt thời gian nghiên cứu.

***Ban Giám đốc, Ban chủ nhiệm, các thầy, cô giáo Khoa Tâm lý, Phòng đào tạo – quản lý sau đại học Học viện Khoa học xã hội** đã tạo những điều kiện thuận lợi nhất cho tôi hoàn thành luận án.

***Ban Giám hiệu, Quý thầy , cô giáo Trường Cao Đẳng Bến Tre** đã quan tâm, động viên, tạo điều kiện trong suốt thời gian tôi học tập.

***Các bạn đồng nghiệp cùng lớp NCS khóa 2010-2014** đã nhiệt tình tham gia, hợp tác, giúp đỡ tôi vào quá trình nghiên cứu và đã cung cấp những ý kiến quý báu, giúp tôi thu thập, xử lý số liệu hiệu quả.

***Gia đình, người thân, bạn bè** đã luôn cùng tôi chia sẻ những khó khăn, và hết lòng giúp đỡ tôi hoàn thành luận án.

Xin chân thành cảm ơn!

Bến Tre, ngày 01 tháng 08 năm 2014

NCS. Huỳnh Văn Chấn

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	2
3. Nhiệm vụ nghiên cứu	2
4. Đối tượng và khách thể nghiên cứu	2
5. Giả thuyết khoa học	3
6. Giới hạn phạm vi nghiên cứu	3
7. Phương pháp nghiên cứu	3
8. Đóng góp mới của luận án	5
9. Cấu trúc của luận án	5
CHƯƠNG 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ TÍNH CÁCH DÂN TỘC NGƯỜI KHMER VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG	6
1.1 Tổng quan về các công trình nghiên cứu	6
1.2. Một số khái niệm cơ bản	34
1.3. Các yếu tố ảnh hưởng đến tính cách dân tộc của người Khmer	57
Tiểu kết chương 1	64
CHƯƠNG 2: TỔ CHỨC VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	65
2.1. Tổ chức nghiên cứu	65
2.2. Các phương pháp nghiên cứu cụ thể	66
2.3. Xử lý dữ liệu và cách đánh giá	74
Tiểu kết chương 2	77
CHƯƠNG 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU THỰC TIỄN MỘT SỐ TÍNH CÁCH CỦA NGƯỜI KHMER VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG	78
3.1. Thực trạng một số tính cách người Khmer vùng Đồng bằng sông Cửu Long	78
3.2. Các yếu tố ảnh hưởng đến tính cách người Khmer vùng Đồng bằng sông Cửu Long	116
3.3. Phân tích chân dung tính cách điển hình của người Khmer vùng Đồng bằng sông Cửu Long	123
Tiểu kết chương 3	136
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	137
1. Kết luận	137
2. Kiến nghị	139
CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC CÔNG BỐ	142
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	143

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

DT	: Dân tộc
ĐTB	: Điểm trung bình
ĐLC	: Độ lệch chuẩn
TC	: Tính cách
TCĐT	: Tính cách dân tộc
ĐBSCL	: Đồng bằng sông Cửu Long
YTTĐ	: Yếu tố tác động
HĐCĐ	: Hoạt động cộng đồng
TH	: Tiểu học
THCS	: Trung học cơ sở
THPT	: Trung học phổ thông.
TC – CĐ – ĐH	: Trung cấp, Cao đẳng, Đại học

DANH MỤC CÁC BẢNG SỐ LIỆU VÀ BIỂU ĐỒ

Bảng	Tên bảng - Tên biểu đồ	Trang
Bảng 2.1:	Một số đặc điểm của mẫu khảo sát chính thức là người Khmer tham gia trả lời bảng hỏi	71
Bảng 2.2:	Độ tin cậy của hệ thống bảng hỏi đo biểu hiện tính báo hiếu, tính tôn sùng phật giáo, tính cộng đồng của người Khmer.	74
Bảng 2.3:	Bảng phân chia các mức độ theo điểm trung bình và độ lệch chuẩn.	76
Bảng 3.1:	Tính báo hiếu của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở mặt nhận thức	79
Bảng 3.2:	Tính báo hiếu của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở cách ứng xử.	85
Bảng 3.3:	Tính báo hiếu của người Khmer (so sánh theo biến số)	88
Bảng 3.4:	Hệ số tương quan Pearson giữa Nhận thức, Cảm xúc và Cách ứng xử thể hiện tính báo hiếu của người Khmer ở ĐBSCL	89
Bảng 3.5:	Tính tôn sùng Phật giáo của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở mặt nhận thức	92
Bảng 3.6:	Tính tôn sùng Phật giáo của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở cách ứng xử	97
Bảng 3.7:	Tính tôn sùng Phật giáo của người Khmer (so sánh theo các biến số)	99
Bảng 3.8:	Hệ số tương quan Pearson giữa Nhận thức, Niềm tin, Cảm xúc và Cách ứng xử đối với Phật giáo của người Khmer ở ĐBSCL	101
Bảng 3.9:	Tính cộng đồng của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở mặt nhận thức	102

Bảng 3.10:	Tính cộng đồng của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở cách ứng xử	110
Bảng 3.11:	Tính cộng đồng của người Khmer (so sánh theo các biến số)	113
Bảng 3.12:	Hệ số tương quan Pearson giữa nhận thức, cảm xúc và cách ứng xử thể hiện tính cộng đồng của người Khmer ở ĐBSCL	114
Bảng 3.13:	Tổng hợp biểu hiện của ba tính cách được nghiên cứu (Điểm trung bình)	116
Bảng 3.14:	Đánh giá của người Khmer về thực trạng dư luận xã hội đối với các hành vi xã hội	118
Bảng 3.15:	Hệ số tương quan và hồi quy giữa dư luận xã hội và các tính cách.	119
Bảng 3.16:	Đánh giá của người Khmer về cách thức tổ chức các hoạt động cộng đồng của người Khmer	120
Bảng 3.17:	Tương quan giữa cách thức tổ chức hoạt động cộng đồng và các tính cách.	121
Biểu đồ 3.1:	Tính báo hiếu của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở mặt xúc cảm	83
Biểu đồ 3.2:	Tính tôn sùng Phật giáo của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở mặt xúc cảm	94
Biểu đồ 3.3:	Tính cộng đồng của người Khmer vùng ĐBSCL thể hiện ở mặt xúc cảm	107

MỞ ĐẦU

1. LÍ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc, có 54 dân tộc anh em cùng chung sống. Các dân tộc chung sống đoàn kết, gắn bó và cùng phát triển. Dân tộc Khmer chủ yếu sống ở vùng Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL), chiếm vị trí thứ 2 về dân số ở vùng đồng bằng sông Cửu Long với 1.055.000 người, chiếm 6,36% dân số toàn vùng và chiếm 97,2% dân số Khmer toàn quốc [80, tr 13].

Người Khmer vùng ĐBSCL có lối sống, tâm lý, phong tục tập quán có nét đặc trưng riêng, họ cần cù lao động, gắn kết với nhau, một lòng tôn thờ Phật giáo Tiểu thừa, nhưng do trình độ hạn chế, hạn chế ứng dụng khoa học kỹ thuật trong canh tác mà chỉ kỳ vọng vào quyền năng của Phật pháp và khép kín trong đời sống Phum, Sóc, với lối sống như vậy, có lẽ do tính cách của họ khá ổn định, khó thay đổi để tiếp nhận những giá trị sống hiện đại, điều này ảnh hưởng nhất định đến sự thích ứng hay không thích ứng với chính sách dân tộc.

Đối với các dân tộc thiểu số, Đảng và Nhà nước ta có nhiều chủ trương, chính sách phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội, an ninh quốc phòng. Đặc biệt đối với người Khmer ở vùng ĐBSCL. Tuy nhiên, trên thực tế việc thực hiện các chính sách kinh tế, văn hoá và xã hội đối với đồng bào người Khmer ở ĐBSCL vẫn còn những tồn tại nhất định mà một trong những nguyên nhân chủ yếu là do chưa nắm được những đặc điểm tâm lý nói chung, tính cách của người Khmer nói riêng, nên trong việc quản lý xã hội dễ nảy sinh bất ổn về trật tự xã hội, dễ phá vỡ khối đoàn kết các dân tộc Việt Nam.

Vì vậy, tìm hiểu tính cách dân tộc nói chung, tính cách người Khmer ở vùng ĐBSCL nói riêng, là một trong những vấn đề cấp thiết nhằm góp phần phát triển kinh tế, xã hội, văn hoá và xây dựng khối đoàn kết các dân tộc, cũng như ổn định xã hội khu vực ĐBSCL.

Hiện nay ở nước ta còn ít các công trình nghiên cứu về tâm lý dân tộc, nhất là những nghiên cứu chuyên sâu về tính cách người Khmer vùng ĐBSCL. Vì

vậy, việc nghiên cứu tính cách người Khmer vùng ĐBSCL có ý nghĩa lý luận và thực tiễn thiết thực. Về lý luận, kết quả nghiên cứu của luận án có thể góp phần bổ sung vào lý luận về tính cách dân tộc trong Tâm lý học dân tộc. Về thực tiễn, kết quả nghiên cứu của luận án có thể góp phần thực hiện có hiệu quả hơn chính sách của Đảng và Nhà nước đối với người Khmer vùng ĐBSCL .

2. MỤC ĐÍCH NGHIÊN CỨU

Nghiên cứu lý luận và thực tiễn về tính cách người Khmer Vùng ĐBSCL, chỉ ra biểu hiện, các yếu tố ảnh hưởng đến tính cách người Khmer vùng ĐBSCL, trên cơ sở đó đề xuất một số kiến nghị góp phần củng cố, duy trì và phát huy những tính cách tích cực của người Khmer vùng ĐBSCL.

3. NHIỆM VỤ NGHIÊN CỨU

3.1. Hệ thống và xác định một cơ sở lý luận cho việc nghiên cứu tính cách người Khmer vùng ĐBSCL như: các khái niệm cơ bản; biểu hiện của tính cách người Khmer, các yếu tố ảnh hưởng đến tính cách người Khmer.

3.2. Khảo sát thực tiễn nhằm chỉ ra thực trạng biểu hiện của tính cách người Khmer vùng ĐBSCL và các yếu tố ảnh hưởng đến tính cách này.

3.3. Trên cơ sở kết quả nghiên cứu lý luận và thực tiễn, đề xuất một số kiến nghị nhằm củng cố, duy trì và phát huy những tính cách tích cực của người Khmer vùng ĐBSCL.

4. ĐỐI TƯỢNG VÀ KHÁCH THỂ NGHIÊN CỨU

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Thực trạng biểu hiện một số tính cách của người Khmer vùng ĐBSCL (cụ thể là tính báo hiếu, tính tôn sùng Phật giáo và tính cộng đồng), các yếu tố ảnh hưởng đến tính cách người Khmer.

4.2. Khách thể nghiên cứu

- *Người Khmer vùng Đồng bằng sông Cửu Long*: 498 người.

Đề tài khảo sát người Khmer thuộc các dòng họ khác nhau.

- *Cán bộ quản lý các thôn ấp nơi có người Khmer sinh sống* : 50 người.

Tổng số khách thể khảo sát : 548 người.

5. GIẢI THUYẾT KHOA HỌC

- Các tính cách của người Khmer được biểu hiện trong nhận thức, xúc cảm và hành vi. Tính báo hiếu, tính tôn sùng Phật giáo và tính cộng đồng là những tính cách của người Khmer, trong đó tính cộng đồng của người Khmer được thể hiện rõ nhất.

- Tính cách người Khmer vùng ĐBSCL chịu ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố, song trong những yếu tố được nghiên cứu, yếu tố ảnh hưởng nhiều nhất là dư luận xã hội.

6. GIỚI HẠN PHẠM VI NGHIÊN CỨU

Giới hạn về nội dung:

Trong phạm vi luận án, chúng tôi tập trung nghiên cứu một số tính cách của người Khmer là: *Tính báo hiếu, tính tôn sùng Phật giáo và tính cộng đồng.*

Giới hạn về khách thể nghiên cứu:

Đề tài khảo sát hai nhóm khách thể là nhóm người dân thuộc dân tộc Khmer và nhóm cán bộ quản lý Phum sóc, thôn ấp nơi có người Khmer sinh sống.

Giới hạn về địa bàn nghiên cứu:

Đề tài tập trung nghiên cứu tại ba tỉnh vùng ĐBSCL nơi có nhiều đồng bào Khmer sinh sống, bao gồm: An Giang, Trà Vinh và Kiên Giang.

7. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

7.1. Phương pháp luận nghiên cứu

Nghiên cứu tính cách người Khmer vùng ĐBSCL được thực hiện theo một số nguyên tắc mang tính phương pháp luận sau:

Nguyên tắc hoạt động.

Tính cách dân tộc được hình thành, phát triển và biểu hiện trong hoạt động thực tiễn của các dân tộc và khi đã hình thành thì tính cách dân tộc lại có ảnh hưởng trở lại hoạt động của các dân tộc. Vì vậy, khi nghiên cứu tính cách dân tộc Khmer cần tìm hiểu những hoạt động, hành động khác nhau của người